FRA DOLLAR TIL BERKSHARES

7.000 indbyggere i Berkshire i det nordlige USA har siden 2006 haft deres egen møntfod berkshares, som på grund af finanskrisen er blevet mere og mere populær

Tekst og foto: Stephan Alsman, freelancejournalist

Når man kører gennem hovedbyen Great Barrington i Berkshire County, minder den måske om de fleste andre små byer i Massachussets: Små idylliske træhuse, der for manges vedkommende stammer tilbage fra tiden omkring den amerikanske borgerkrig. Det er først, når den besøgende kigger en ekstra gang, at den afgørende forskel træder frem: Der er ingen kædebutikker, ingen Starbucks, McDonald's eller andre af de store nationale og internationale kæder, der efterhånden har overtaget alle strøggader i Amerikas små og mellemstore byer.

Og det er her, at det bliver klart, at Great Barrington og Berkshire har grebet udviklingen anderledes an. Området er indædt lokalpatriotisk. På femte år har man nu sin egen møntfod. Møntfoden berkshares, printet på farvestrålende papir, har det formål at understøtte lokale forretninger og at skabe en alternativ økonomisk cirkulation af penge. Essentielt er det et eksperiment, der er udsprunget af frustrationen ved at se landområder affolket. Og samtidig er det et udtryk for lokalbefolkningens fandenivoldskhed. På et tidspunkt, hvor globaliseringen raser, giver Berkshire et eksempel på, hvordan økonomi ikke blot er tunge analyser af globale trends, men kan vendes om til at være direkte handlingsanvisende. Økonomi som en praktisk disciplin.

"Vi så udviklingen og indså, at ideen om at brokke os til politikerne i Washington var håbløs. De er alt for langt væk og tænker i så store baner, at det aldrig er rettet mod o", siger Susan Witt, en af de stiftende kræfter bag berkshares.

"Med berkshares prøver vi at skabe en enhed, der i skala passer til regionen og de særlige produktionsmåder og -enheder, som regionen arbejder med. Møntfoden er så skrædder-

SUSAN WITT, DER GRUNDLAGDE MØNTFODEN BERKSHARES, FORAN "CENTRALBANKEN", HVORFRA HUN DAGLIGT TJEKKER DE DELTAGENDE BANKERS BALANCE.

syet til området, at vi håber, at kapitalen vil recirkulere mere på grund af vores egen møntfod", siger hun.

I efteråret 2006 betød det tankesæt, at et mindre legat blev startskuddet på en massiv indsats for at skabe deres egen møntfod.

Én berkshare er i dag lig med én dollar. Dog er der indbygget en rabat i systemet sådan, at hvis man køber berkshares i den lokale bank for 100 dollars, så får man 105 berkshares. Et incitament til at bruge møntfoden og en rabat, som de lokale handlere, der deltager i eksperimentet, giver brugerne.

I dag er der knap 800 butikker, der tager imod berkshares, 17 banker kan veksle mellem dollars og berkshares, og i alt har der været 2,8 millioner berkshares i omløb.

Faktisk er det The Federal Reserve System, der trykker berkshares. USA's lovgivning tillader nemlig, at man kan trykke sine egne alternative pengesedler – af historiske grunde er mønter dog ikke tilladt.

Ideen om en alternativ møntfod er dog langtfra enestående. Indtil 1700-talletbrugte var råvarer som guld, sølv eller kobber basis for regionale betalingsenheder i de fleste vestlige samfund Og selv efter introduktionen af papirpenge, hvor det enkelte land garanterer værdien af valutaen, en såkaldt fiat-valuta, har det været almindeligt, at der florerede alternative betalingsmetoder i krisetider. Under USA's store depression vrimlende det med alternative betalingsmetoder. Og da Argentinas valuta kuldsejlede omkring årtusindskiftet, blev der etableret strukturerede byttehandelssystemer. På sit højeste levede 3 millioner argentinere gennem Global Barter Network, som systemet blev døbt.

Den økonomiske krise, der for alvor tog fart i 2008, blev på en og samme tid et gennembrud og en udfordring for Berkshares. Den massive administrative byrde, der fulgte i kølvandet på projektet, var hidtil blevet dækket af fondsmidler, som med ét forsvandt. Men samtidig eksploderede antallet af butikker, der var villige til at handle med berkshares.

"Når krisen rammer, så er virksomheder generelt mere villige til at acceptere alternative måder at kommunikere med potentielle kunder på", siger Susan Witt.

En filosofisk pointe

Grundlæggerne af Berkshares lægger ikke skjul på, at berkshares i dag lige så meget udgør et filosofisk undervisningsværktøj som et reelt praktisk betalingsmiddel. Og den finte er brugere i området udmærket klar over. Der kan ikke betales

med kort, og returpenge er besværlige, fordi Berkshares ikke opererer med mønter.

Den filosofiske bagage, som Berkshares trækker på, er tankesættet, som den tysk-britiske økonom og filosof Ernst Friedrich Schumacher gjorde populær under sloganet small is beautiful. Han var elev under den berømte økonom John Maynard Keynes, men brød med ham og den ortodokse økonomis tankesæt. I stedet fokuserede han på arbejde som en meningsgivende aktivitet snarere end som produktivitet.

Ernst Friedrich Schumacher mente, at de store internationale økonomiske strømninger har den endestation, at individet bliver frataget værdighed i en evig jagt på billige produkter. Mindre enheder, og endda mindre teknologisk udvikling i bestemte zoner, kan betyde mere aktive lokalsamfund og myndiggørelse.

"Der er så meget fokus på det globale for tiden. Vi prøver at skubbe pilen lidt i den modsatte retning ved at fokusere på det regionale", siger Susan Witt, der griner lidt af spørgsmålet, om regionen Berkshire ikke risikerer at isolere sig fra den omkringliggende verden.

"Helt ærligt, så er vi stadig så små, at det blot udgør et lille forsøg på at få folk i tale om vores lokalsamfunds skæbne", siger hun.

Centralbank i miniskala

Men hvis Berkshares har et filosofisk islæt, så har stifterne måttet erkende, at filosofien om egen møntfod fulgtes med en meget praktisk virkelighed.

"Vi troede måske lidt naivt, at når berkshares først var ude i marken, så kørte det af sig selv. Men virkeligheden er, at det konstant skal masseres og promoveres", siger Susan Witt, der i dag er Berkshares' praktiske altmuligmand.

Hver morgen tjekker hun eksempelvis, hvordan de deltagende bankers balance ser ud. "Og her til morgen var der en bank, der ikke havde nok berkshares. Så måtte jeg indløse berkshares i en bank for at udligne forskellen. Det foregår ved at køre i bil mellem de to banker", siger Susan Witt, der i en alder af 65 er et vandfald af energi.

"Reelt er det jo et job som en centralbank, der skal udføres i miniskala hver morgen. Det var der ingen, der havde tænkt på, da vi begyndte eksperimentet", griner Susan Witt.

Planerne er på sigt, at Berkshares skal til at udstede lån til lokale handlende. Det er lidt uklart, hvordan det skal gribes an. For hvor skal pengene komme fra? Kan man lade seddelpressen rulle? Det er et led i en større plan, hvor berkshares skal frigøres af dollars, så de kommer til at flyde frit. Det skal foregå ved, at berkshares' værdi bliver fastsat ud fra en lokal enhed, der kunne være alt fra et kilo ost eller et dusin æg. På den måde er ideen, at de ekstra penge i omløb bliver modsvaret af en lokal produktiv enhed.

"Det er jo gået op for os, hvor abstrakt en størrelse penge og valuta i virkeligheden er. Nogle i bestyrelsen siger 'bare tryk nogle flere penge'. Og det jo essentielt, hvad mange regeringer i virkeligheden har gjort. Så hvordan vil vi være anderledes, og hvad betyder vores valg? Det er nogle gange svært at overskue", siger Steffen Root, bestyrelsesmedlem for Berkshares.

Netop Steffen Roots cykelbutik Berkshire Bike & Board illustrerer dog også et indbygget dilemma i ideen om en selvstændig møntfod. For samtidig med at Steffen Root utrætteligt taler om fordelen ved den lokale valuta, så er han omgivet af cykler, der alle kommer fra Kina eller Taiwan.

"Det er lidt uklart, hvordan jeg betaler for mine cykler, hvis vi har en frit flydende valuta, som kun kan bruges her i lokalområdet", lyder det fra cykelhandleren. ■

HØJREFLØJEN KASTER SIG OVER ALTERNATIV MØNTFOD

Gruppen bag berkshares er vant til, at deres møntfod får opmærksomhed fra hele landet. Det er trods alt USA's største alternative møntfod. Men på det seneste er opmærksomheden kommet fra en uventet kant.

Den yderste højrefløj i amerikansk politik, repræsenteret af den såkaldte Tea Party-bevægelse, tager jævnligt kontakt til Berkshares for at starte deres egne projekter. Det sker, selv om berkshares er alt andet end højreorienteret. På sedlerne står fire nøgleord med stort: Bæredygtighed, økologi, fællesskab og økonomi. Emner, som i en amerikansk virkelighed ikke alle passer til højrefløjen, som tværtimod aktivt modarbejder tiltag for at reducere eksempelvis CO_2-udslip. Tea Party-bevægelsen er da heller ikke pludselig blevet tiltrukket af bløde værdier som bæredygtighed og økologi. Den yderste højrefløj i USA er anti-statsmagt ud i det ekstreme, og de ser i berkshares en mulighed for at minimere indflydelsen på en central statslig institution: Trykningen af penge.